

पुरुषत्वे उचितं श्रवणादियोग्यम् ॥ २ ॥ एतत्पञ्चयति अत्रेति भगवान्ऐश्वर्यादिषड्गुणः साक्षात्संकीर्तित इति देवताकाण्डार्थः ॥ ३ ॥ ब्रह्मकाण्डार्थं
माह अत्र ब्रह्मेति गुह्यं निर्गुणम् प्रभवाप्ययं प्रभवन्त्यस्मादिति प्रभवम् अप्येत्यस्मिन्निति अप्ययम् तच्च तच्च अनेनाश्रयशब्दार्थो दर्शितः विज्ञानसं
युतमपरोक्षज्ञानपर्यंतं ज्ञानं तदुपाख्यानं तज्ज्ञानमुपाख्यायते प्रकाशयते येन तज्ज्ञानसाधनमित्यर्थः ॥ ४ ॥ कर्मकाण्डार्थमाह भक्तियोगश्च साध्यसा
धनरूपः तदाश्रयं भक्तियोगेन निष्पादितम् एवं सामान्यतो निरूप्येदानीं द्वादशस्कंधप्रकरणार्थाननुक्रामति पारीक्षितमुपाख्यानं पारीक्षिज्जन्मादित

एतद्वः कथितं विप्राविष्णोश्चरितमद्भुतम् ॥ भवद्भिर्यदहं पृष्टो नराणां पुरुषोचितम् ॥ २ ॥ अत्र संकीर्तितः साक्षा
त्सर्वपापहरो हरिः ॥ नारायणो हृषीकेशो भगवान्सात्वतां पतिः ॥ ३ ॥ अत्र ब्रह्मपरंगुह्यं जगतः प्रभवाप्ययम् ॥
ज्ञानं च तदुपाख्यानं प्रोक्तं विज्ञानसंयुतम् ॥ ४ ॥ भक्तियोगः समाख्यातो वैराग्यं च तदाश्रयम् ॥ पारीक्षितमुपा
ख्यानं नारदाख्यानमेव च ॥ ५ ॥ प्रायोपवेशो राजर्षेर्विप्रशापात्परीक्षितः ॥ शुकस्यैव च ब्रह्मर्षेः संवादश्च परी
क्षितः ॥ ६ ॥ योगधारणयोक्त्रांतिः संवादो नारदाजयोः ॥ अवतारानुगीतं च सर्गः प्राधानिकोऽग्रतः ॥ ७ ॥ विदुरो
द्भवसंवादः क्षत्तुर्मैत्रेययोस्ततः ॥ पुराणसंहिता प्रश्नो महापुरुषसंस्थितिः ॥ ८ ॥ ततः प्राकृतिकः सर्गः सप्तवैकृ
तिकाश्च ये ॥ ततो ब्रह्मांडसंभूतिर्वैराजः पुरुषो यतः ॥ ९ ॥ कालस्य स्थूलसूक्ष्मस्य गतिः पद्मसमुद्भवः ॥ भुव उद्धर
णोऽभोधौ हिरण्याक्षवयो यथा ॥ १० ॥ ऊर्ध्वतिर्यग्वाक्सर्गो रुद्रसर्गस्तथैव च ॥ अर्धनारीनरस्याथ यतः स्वायं
भुवो मनुः ॥ ११ ॥ शतरूपा च यास्त्रीणामाद्या प्रकृतिरुत्तमा ॥ संतानो धर्मपत्नीनां कर्दमस्य प्रजापतेः ॥ १२ ॥
अवतारो भगवतः कपिलस्य महात्मनः ॥ देवहूत्याश्च संवादः कपिलेन च धीमता ॥ १३ ॥ नवब्रह्मसमुत्पत्तिर्द
क्षयज्ञविनाशनम् ॥ ध्रुवस्य चरितं पश्चात्पृथोः प्राचीनबर्हिषः ॥ १४ ॥ नारदस्य च संवादस्ततः प्रैयव्रतं द्विजाः ॥

नाभेस्ततोऽनुचरितमृषभस्य भरतस्य च ॥ १५ ॥ अस्तावाय नारदाख्यानं च ॥ ५ ॥ ब्रह्मर्षेर्ब्राह्मणोत्तमस्य इति प्रथमस्कंधा
र्थः ॥ ६ ॥ उक्तांतिरर्चिरादिगतिः प्राधानिकः प्रधानकार्यविराडूपः सर्गः अग्रतः आदितः महदादिक्रमेणेत्यर्थः इति द्वितीयार्थः ॥ ७ ॥ महापुरुष
स्य संस्थितिः प्रलये तूष्णीमवस्थानम् ॥ ८ ॥ प्राकृतिकः प्रकृतिर्भवो गुणक्षोभरूपः वैकृतिकामहदादयः चकाराद्विकाराश्च ये तयोस्तेषां सर्गः ॥ ९ ॥
गतिः स्वरूपम् उद्धरणे उद्धारणे ॥ १० ॥ अर्धाभ्यां नारी च नरश्च तस्य ॥ ११ ॥ संतानो धर्मपत्नीनामिति नवब्रह्मसमुत्पत्तिरित्यस्यानंतरं द्रष्टव्यम् ॥ १२ ॥
॥ १३ ॥ चतुर्थस्कंधार्थमाह नवब्रह्मणां मरीच्यादीनां समुत्पत्तिः संतानः ॥ १४ ॥ पंचमस्कंधार्थमाह ततः प्रैयव्रतं प्रियव्रतस्य चरितम् ॥ १५ ॥